

Belijning op de weg – Over theologie van zending

dr. J.H. van Doleweerd

Samenvatting van de lezing

Wat zich in zending voltrekt is een belijning op de weg van de kerk. Theologie van zending is nodig om koers te houden, om niet in eenzijdigheden te vervallen, om niet van de weg af te raken en om ook wat te relativeren.

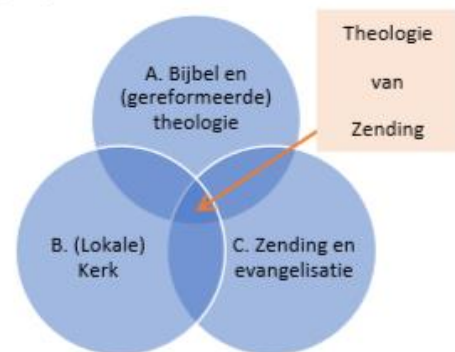
In de klassiek gereformeerde theologische opleidingen is zending lang een stiefkind geweest, totdat Johan Bavinck (1895- 1964) de beginselen van zending begint te doordenken. Halverwege de vorige eeuw was zending een beweging van de West naar de Rest, een beweging van de kerk naar 'buiten'. Vanwege ervaringen en vragen van zendingswerkers, verandert het plaatje. Missiologie is niet meer zo gericht op theorie en theologische en historische vragen, maar gaat over naar de bestudering van de veelkleurige praktijk. Veranderen de verhoudingen in de wereld (evangelisatie wordt niet overal toegestaan; men ziet christelijk geloof als westers exportproduct), dan wordt het weer anders; theologische faculteiten (op enkele uitzonderingen na) laten de naam Missiologie vallen en beoefenen het vak niet meer. Deze ontwikkeling is te betreuren, want theologie van de zending is het centrum als het gaat om de bezinning op de centrale roeping van de kerk. Vanuit deze visie zou het een integraal onderdeel moeten zijn van de theologische studie. Theologie van zending brengt nogal eens onrust. Mensen leven liever in hun eigen 'toren' dan dat ze zich verspreiden over de hele aarde. Bovendien botst het met de eigen ingekeerdheid, alsof alleen de eigen denominatie van belang zou zijn. Ten derde houden velen zich liever bezig met vakken die direct tot opbouw en verrijking van het persoonlijk geestelijk leven dienen.

Tegen deze achtergrond komt in deze lezing 'theologie van zending' aan de orde.

Wat is theologie van zending? Het betreft een theologische reflectie op wat zending is; bij deze benadering staan zendingspatronen in de Bijbel en dogmatiek centraal. Deze insteek kan uitgebreid worden met de geschiedenis van de zending.

De Amerikaanse missioloog Charles van Engen gaat een stap verder als hij in zijn benadering recht wil doen aan 1. Schrift en belijdenis, 2. de opvatting van de lokale, zendende kerk, en 3. vragen die opkomen uit de zendings- en evangelisatiepraktijk

In nevenstaand model bepalen genoemde drie segmenten in elkaars overlap de inhoud van theologie van zending. Je kunt ze niet van elkaar isoleren. Ze beïnvloeden elkaar.

Ten eerste is het van belang de theologische uitgangspunten te kennen, die gebaseerd zijn op Schrift en belijdenis; wat in de zending ondernomen wordt, moet daarmee in overeenstemming zijn (A). Ten tweede is het nodig te beseffen dat we deel uitmaken van een lokale kerk, met haar eigen cultuur en traditie (B). Ten derde is er de praktijk van zending en evangelisatie, waarin we dit alles proberen in te voegen (C). De ervaringen vanuit zending en

evangelisatie hebben ook weer hun terugslag op de zendende kerk en brengen bezinning teweeg.

Bij theologie van zending gaat het om de overlap van de drie gebieden. Daar komen theologische bezinning omtrent Bijbel en gereformeerde theologie, kerk en cultuur en context bij elkaar. Dit brengt spanning teweeg, omdat het vreemde en onbekende erbij komt en ingevoegd moet worden.

Dit heeft zijn doorwerking in actuele vragen en thema's; in het vervolg worden er enkele besproken.

1. *Bijbelvertaalwerk in zending*. Bij dit punt spelen theologische uitgangspunten, de kerk en haar context een belangrijke rol. Vertalers lopen tegen verschillende problemen aan. Niet alle talen kunnen hetzelfde rechtstreeks uitdrukken; sommige talen hebben 'gaten' (bijv. geen woord voor 'sneeuw' of 'brood'), tijden kunnen verschillen (vb. meer mogelijkheden voor 'verleden tijd'). Ervaringen van zendingssituaties kunnen van nut zijn voor de lokale kerk, die met een vertrouwde Bijbelvertaling leeft, maar merkt dat er een kloof is tussen de verstaanbaarheid en de huidige tijd en wereld.
2. *Intercultureel Bijbellesen*. De Bijbel wordt wereldwijd door veel mensen gelezen; dit zorgt echter ook voor een veelheid aan interpretaties, wat tot verwarring kan leiden. Een christen in Afrika en een zendingswerker kunnen in de Bijbel een verschillende boodschap lezen. Christenen aan de andere kant van de wereld worden door dezelfde Bijbel soms op een andere manier vertroost. Het is van belang dat de lezer van de Bijbel zich bewust is van zijn eigen vooronderstellingen en dan pas de confrontatie met andere tradities aangaat.
3. *De geestelijke strijd*. Christenen overzee en kerken in Nederland hebben beide te maken met machten, die zich diep in de cultuur genesteld hebben. Zijn het in papoea tovenaars, heksen en boze geesten die de plaats van God innemen, in het westen zijn we betoverd door o.a. individualisme en een gespleten hart (het leven op zondag is losgemaakt van dat door de week).
4. *De kerk in de context van secularisatie*. In een wereld van ontkerkelijking is het een actueel vraagstuk of het nodig is andere vormen van kerkzijn te zoeken die beter passen bij een cultuur van secularisatie en hoe het mogelijk is daarbij vast te houden aan Bijbels-theologische lijnen.
5. *Bijbelse kernwoorden in het licht van de wereldkerk*. Een belangrijk kernwoord is *bevinding*. In de gereformeerde traditie gaat het bij bevinding om de beleving van het ware geloof, waarbij verzoening een belangrijke notie is. Deze verzoening is tweezijdig: de mens moet met God verzoend worden, en God moet ook met de mens verzoend worden; God brengt in Christus verzoening aan (2 Kor. 5:19). Op het zendingsveld wordt het nieuwe leven met God niet beschreven als verzoening, maar in termen van verlossing van machten van dood en verderf. Wordt bij westerse christenen zonde gekoppeld aan schuld, voor veel christenen overzee heeft zonde te maken met schaamte. Ook wat betreft de heilszekerheid en de orde van het heil zijn er verschillen te bekennen tussen christenen op verschillende plaatsen op de aarde.

Bovengenoemde themata zijn uitgebreider besproken, maar er zijn er nog meer, die om aandacht en doordenking vragen, zoals

- De rol van de Bijbel als geschreven Woord in een wereld waarin mondelinge traditie overheerst.
- Hermeneutische sleutel om de Schrift te lezen, m.n. wat betreft ethische kwesties

- Functie van de prediker in een context waarin prediking een ondergeschikt deel is in de eredienst
- Inhoud en vorm van de liturgie
- Het gebruik van technologie in zending
- Nieuwe vormen van kerk-zijn, als grote organisaties niet mogelijk zijn (zoals in Moslimlanden)
- Bijbelse definitie van volken en onbereikten
- Uitleg van Openbaring in de 21^e eeuw

Tenslotte. Waarom is theologie van zending belijning op de weg? Enkele overwegingen:

- a. Theologie van zending houdt je bij de les
De lokale kerk heeft anderen nodig om dieper te verstaan waar het om gaat en om de Heere groter lof toe te brengen. Aandacht voor de zending voorkomt ‘kerkelijke staar’ waarin bijzaken van de plaatselijke zendende gemeente uit zouden groeien tot hoofdzaken die universeel zouden gelden. Het grondig kennismaken van evangelisatiegemeenten is een heilzaam medicijn tegen kerkelijk egocentrisme en geeft moed als gezien wordt hoe Gods Geest anderen leidt.
- b. Aandacht voor theologie van zending helpt vragen te beantwoorden en positie te bepalen in de eigen context.
Een aantal kerken in de wereld bevindt zich in een minderheidspositie, en staan al langer voor vragen, waar we in Nederland in de toekomst mee te maken krijgen. Zij hebben ervaring in het omgaan met onmogelijkheden en onveranderlijke situaties. En zij hebben de gave van volharding ontvangen. Theologie van zending dwingt om zich blijvend te bezinnen op de relatie met de cultuur.
- c. Aandacht voor theologie van zending bepaalt de reformatorische kerken bij de verantwoordelijkheid de bijzondere zegeningen uit de geschiedenis van de Europese kerk over te dragen aan jonge kerken in de wereld.
In de geschiedenis (Reformatie, Nadere Reformatie) zijn kerken in de reformatorische traditie veel zegeningen ten deel gevallen. Theologische bezinning in de wereldkerk mist meestal de diepgang van de gereformeerde traditie.

Veel van die theologische bezinning heeft een diepgang, die in de wereldkerk schaars gevonden worden. Noties als de noodzaak van een persoonlijke wedergeboorte, waarachtige bekering en de onmisbaarheid van een persoonlijk innerlijk leven, ontglippen aan veel plaatsen van de wereldkerk. Dit maakt de reformatorische kerken schatplichtig. Theologische bezinning van de kerk verdiept het kennen van Christus, in ‘breedte, lengte, diepte en hoogte’ (Ef. 3:18) en houdt de herinnering levend aan zowel het zendingsbevel als de zendingsbelofte.